

Saimaan ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala Lappeenranta
Sosiaalialan koulutusohjelma

Ville Muttonen

Huostaanotetun lapsen hoito- ja kasvatussuunnitelman toteutuminen Perhekoti Pallossa

Opinnäytetyö 2015

Tiivistelmä

Ville Muttonen

Huostaanotetun lapsen hoito- ja kasvatussuunnitelman toteutuminen Perhekoti Pallossa 32 sivua 3 liitettä

Saimaan ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysala Lappeenranta

Sosiaalialan koulutusohjelma

Opinnäytetyö 2014

Ohjaajat: lehtori Leena Byckling, Saimaan ammattikorkeakoulu ja palvelujohtaja Sari Airas, Perhekoti Pallo

Tässä opinnäytetyössä tarkasteltiin huostaanotetun lapsen hoito- ja kasvatussuunnitelman toteutumista Perhekoti Pallossa, sekä sosionomi (AMK) koulutuksen antamaa tukea omaohjaajatyöskentelyyn. Opinnäytetyössä keskityttiin ainoastaan omaohjaajan näkökulmaan.

Opinnäytetyö on laadullinen selvitys, jonka aineisto kerättiin haastatteleamalla neljää Perhekoti Pallossa työskentelevää työntekijää. Haastattelut toteutettiin teemahaastattelulla, jolloin työntekijöiden omakohtaiset kokemukset pääsivät paremmin esille. Haastatteluista saatu materiaali analysoitiin laadullisella sisällysanalyysillä.

Selvityksen mukaan huostaanotetun lapsen hoito- ja kasvatussuunnitelma toteutuu Perhekoti Pallossa hyvin. Selvityksessä löydettiin kuitenkin myös työntekijöiden tuomia parannusehdotuksia hoito- ja kasvatussuunnitelman toteutumiseen. Samalla saatiin selville, että sosionomi (AMK)-opinnot auttavat työntekijää omaohjaajan työssä. Koulutuksessa olevat sisällöt kuten erilaiset ryhmänohjaamistilanteet auttavat työskentelemään perhekodissa. Koulutukseen voitaisiin kuitenkin lisätä vielä yksilönohjaustaitoja, jota omaohjaajan työssä tarvitaan.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että hoito- ja kasvatussuunnitelman toteutuminen Perhekoti Pallossa toteutuu lainsäädännön asetettujen sisältöjen mukaisesti.

Jatkoselvitysaiheena tuleville sosionomiopiskelijoille, tätä selvitystä voisi laajentaa koskemaan kaikkia perhekodin työntekijöitä laadullisena tai määrällisenä tutkimuksena. Toisena jatkoselvitysaiheena voisi ottaa huostaanotetut lapset mukaan selvitykseen.

Asiasanat: hoito- ja kasvatussuunnitelma, lastensuojelu, sosionomi (AMK)

Abstract

Ville Muttonen

The execution of the careplan of the children taken into custody at the Perhekoti Pallo 32 pages 3 appendices

Saimaa University of Applied Sciences

Health care and social services, Lappeenranta

Degree programme in social services

Bachelor's Thesis 2014

Instructor(s): Senior lecturer Leena Byckling, Service Manager Sari Airas, Perhekoti Pallo

The purpose of this research was to explore the implementation of nursing - and parenting plan of Perhekoti Pallo for children who has been taken to care, furthermore the support of Bachelor of Social Services degree in the work of self-instructor. In the thesis the perspective was only taken from self-instructors view.

The thesis is a qualitative study with the description and results of an investigation. The material was collected by interviewing four of Perhekoti Pallo's employees. Interviews were carried out as a theme interview, which brings better the employees own personal experiences out to open. The data gathered from the interview was handled with quality contentanalysis method.

According to the study the care plan of the children at Perhekoti Pallo's is coming true well. In the report it were discovered improvement ideas for the actualization of the plan. Concurrently, it was learned that the Bachelor Degree in Social Services assists the self-instructor in their work. The contents of the Degree programme, like various group-leading situations, prepare to work at Perhekoti Pallo. However, individual training skills, which are needed in self-instructors work, could be added in the programme.

In conclusion it can be stated that at the care plan execution at Perhekoti Pallo is in placement according to legislation.

A future topic to student of Social Services, could be the expansion of this research to apply for every familyhouse personnel as a qualitative or quantitative study. Another topic could be to include the children taken into custody in the study.

Keywords: care and education plan, child protection, social worker (Bachelor)

Sisällys

1	Johdanto.....	5
2	Perhekoti Pallo.....	6
3	Lastensuojelulaki	8
3.1	Lastensuojelulaki sijaishuollossa	9
3.2	Perhekoti sijaishuollon muotona	10
3.3	Huostaanotetun lapsen asiakassuunnitelma.....	11
3.4	Huostaanotetun lapsen hoito- ja kasvatussuunnitelma	12
4	Sosionomi (AMK)-koulutus omaohjaajan työssä.....	14
5	Opinnäytetyön toteutus.....	16
5.1	Selvityksen tarkoitus ja tavoitteet	17
5.2	Selvitysmenetelmä ja aineistonkeruu.....	18
5.3	Aineiston analysointi	19
5.4	Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys.....	19
6	Tulokset	20
6.1	Toteutuuko hoito- ja kasvatussuunnitelma Perhekoti Pallossa	21
6.2	Tukeeko sosionomi (AMK) koulutus omaohjaajan työssä.....	23
7	Pohdinta ja jatkoselvitysaiheet.....	25
	Lähteet.....	28
	Liitteet	30

1 Johdanto

Perhekodit toimivat sijoituspaikkana monelle lapselle ja nuorelle. Viimeisimpien tilastotietojen mukaan perhekodit ovat suomessa kolmanneksi suurin sijoitusmuoto kodin ulkopuolelle sijoitetulle lapsille ja nuorille (THL, lastensuojelutilastot).

Perhekoti voi kuitenkin toimia myös laitosluvilla, niin kuin Perhekoti Pallo toimii. Laitosluvilla sekä sisarsijoituksilla huostaanotettujen nuorien määrä voi olla seitsemän molemmissa taloissa. Laitosluvan avulla voidaan lapseen ja nuoreen kohdistaa lastensuojelulain sallivia rajoitustoimenpiteitä. Laitoslupien kanssa voidaan hoitaa enemmän huostaanotettuja lapsia kuin sosiaalihuoltolain mukaisessa ammatillisessa perhekodissa. (Teräväinen 2009, 9.)

Huostaanotetut lapset tulevat usein dramaattisista oloista, joissa he ovat kokeneet mahdollisesti kaltoinkohtelua. Tämän vuoksi on tärkeää tarkastella, että sijoituspaikat noudattavat nykylainsäädäntöä ja sen tuomia vastuita. Työntekijöiden mahdollisen vaihtuvuuden ja työntekijöiden tekemän vuorotyön vuoksi on tärkeää selvittää, että kaikki perhekodin työntekijät tietävät, mitä hoito- ja kasvatussuunnitelmalla tarkoitetaan ja miksi se laaditaan.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on saada tietoa Perhekoti Pallon tilanteesta hoito- ja kasvatussuunnitelman suhteen, sekä selvittää, tukeeko sosionomi (AMK)- koulutus omaohjaajana työskentelyä. Tavoitteenani on selventää hoito- ja kasvatussuunnitelman merkitystä omaohjaajatyöskentelyssä, koska se on lain mukaan laadittava jokaiselle huostaanotetulle lapselle. Toivon saavani työntekijöiden kesken keskustelua perhekodin nykytilanteesta ja tuoda julki myös mahdollisia parannusehdotuksia hoito- ja kasvatussuunnitelman toteutumiseen.

Selvitys tehdään yhdessä Perhekoti Pallon kanssa. Tässä opinnäytetyössä hyödynnetään laadullisia tutkimusmenetelmiä ja aineisto kerätään teemahaastattelulla. Opinnäytetyön aineistonkeruussa haastatellaan yhteensä neljää työntekijää, joista kaksi työskentelee Perhekoti Pallon puolella ja kaksi Ryhmäkoti Pallon Polun puolella.

Tavoitteena on, että tulosten avulla työntekijät pystyvät pohtimaan omaa ammatillista osaamista sekä perhekodin johtajat saavat tietoa hoito- ja kasvatussuunnitelman toteutumisesta perhekodeissa. Opinnäytetyön idea tuli Perhekoti Pallolta sekä opiskelijan omasta mielenkiinnosta Perhekoti Palloa kohtaan. Opinnäytetyön ideaan vaikutti myös kirjoittajan aikaisempi harjoittelu- sekä työkokemus Perhekoti Pallossa. Hoito- ja kasvatussuunnitelman toteutumista perhekodeissa on tehty vähän tutkimuksia, selvityksiä ja opinnäytetöitä.

Opinnäytetyön viitekehysteorioita ovat lastensuojelulaki, lastensuojelulaki sijais- huollossa, perhekoti sijaismuotona, huostaanotetun lapsen asiakassuunnitelma, huostaanotetun lapsen hoito- ja kasvatussuunnitelma sekä sosionomi (AMK) koulutus omaohjaajan työssä.

2 Perhekoti Pallo

Perhekoti Pallo on vuonna 2000 perustettu yhteisökoti Lappeenrannan keskustan läheisyydessä. Sen johtajana toimii Taru Itäpelto ja palvelujohtajana Sari Airas. Perhekoti sijaitsee Saimaan rannan välittömässä läheisyydessä, ja yli 100 vuotta vanhat kauniisti restauroidut rakennukset ja pihapiiri luovat huostaanotetulle lapselle tai nuorelle turvallisen, kotoisan ja rauhallisen kasvuympäristön.

Yhteisissä tiloissa nuoret pääsevät kokemaan yhteisöllisyyttä ja perhe-elämää. Pienet asunnot ja omat huoneet antavat nuorelle mahdollisuuden myös turvattuun yksityisyyteen. Perhekodeissa eletään normaalia perhearkea, johon kuuluu erilaisia arjen rutiineita kuten, huoneen siivousta, kokkausta, yhteistä tekemistä, ulkoilua sekä yhdessäoloa.

Perhekodeissa hoidetaan lapsia ja nuoria ammatillisen vanhemmuuden keinoin. Näin varmistetaan huostaanotetun lapsen keskeisten elämänalueiden tukeminen. Perhekoti Pallolla on laitosluvut, joilla turvataan työntekijöiden jaksavuus ja lapsien turvallisuus rajoitustilanteissa. Laitoslupien myötä ja sisarsijoituksien vuoksi huostaanotettuja nuoria on molemmissa taloissa seitsemän nuorta. Laitoslupien avulla voidaan hoitaa enemmän huostaanotettuja lapsia kuin sosiaali- huoltolain mukaisessa ammatillisessa perhekodeissa.

Perhekoti koostuu kahdesta eri osastosta. Ryhmäkoti Pallon puolella huostaanotetut lapset ja nuoret ovat iältään 13–16 vuotiaita. Pienempien puolella eli Perhekoti Pallon Polussa lapset ovat taas iältään 5-12 vuotiaita. Henkilöstöä perhekodissa on yhteensä neljätoista. Näin jokaiselle nuorelle saadaan perhekodissa omaohjaaja, johon lapsi voi luoda kiintymyssuhteen.

Perhekoti toimii myös yhteistyössä kuntien kanssa, jotta nuorelle voidaan järjestää parasta mahdollista sijoitusta kodin ulkopuolelle. Perhekoti Pallo tarjoaa huostaanotetuille nuorille tarvittaessa jälkihuoltoa. Jälkihuolto suunnitellaan ennen täysi-ikäisyyttä arvioimalla nuoren elämänhallintaa ja voimavaroja. Perhekodilla on kaksi itsenäistymisasuntoa, joissa nuoret voivat harjoitella elämään itsenäisesti. Sen jälkeen hän etsii kaupungista asunnon ja hänelle luodaan jälkihuoltosuunnitelma, jota tarkastetaan aina tarpeen mukaan. Jälkihuoltoa ei tässä opinäytetyössä kuitenkaan tarkastella tämän enempää.

Henkilöstö on moniammatillista, ja jokaisella on jotain omaa annettavaa perhekodille (sosiaalityö, psykiatria tai kuntoutuksen ammattilainen). Tärkeät ihmissuhteet (lapsi ja omaohjaaja) ja perhetyö ovat erittäin merkittäviä osa-alueita lapsen kasvattamisessa. Arjen kasvattaminen säännöillä ja rutiineilla edesauttavat ilmapiirin ja vuorovaikutuksen luomisessa. Perhekoti Pallossa ovat erittäin vahvat yhteistyösuhteet niin kouluun kuin sosiaalitoimeen. (Perhekoti Pallon laatukansio 2014)

Työntekijän kontaktit asiakkaaseen ovat tärkeässä osassa lastensuojelutyötä (Bardy 2009 76). Perhekodissa käytettävät työmenetelmät pohjautuvat sosiaalipedagogiseen ajattelutapaan. Tärkeimpinä mainittakoon niistä kaksi: yhteisöllisyys ja ratkaisukeskeinen työote.

Yhteisöllisyys näkyy perhekodin arjessa laajasti. Arkipäivän rutiinit ja askareet suoritetaan yhdessä lasten kanssa. Lapsia aktivoidaan tekemään ruokaa ja autamaan aikuisia arkipäiväisissä työtehtävissä. Näin he oppivat tärkeitä taitoja aikuisikää ajatellen.

Huostaanotetuille lapsille ei anneta vastausta suoraan, vaan pyritään antamaan lapselle aikaa itse miettiä vastaus pulmaansa. Ratkaisukeskeisessä työtöteessä huostaanotettu lapsi nähdään aktiivisena oman elämänsä toimijana, hänellä on

käytössään tarvittavat resurssit ja taidot hallita omaa elämäänsä. Omaohjaajan tehtäväksi jää ohjata ja neuvoa löytämään ja hallitsemaan näitä kykyjä. (Cifti & Rantala 2008, 34)

3 Lastensuojelulaki

Lastensuojelulaki on laajin yksittäinen laki, joka määrittelee huostaanottoilanteita ja lastensuojelun asiakkaiden oikeuksia, sekä työntekijän velvollisuuksia.

Lain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun (Lastensuojelulaki, 1§)

Keskeisenä painopisteenä lastensuojelulaissa on siis lapsen etu. Lapsen etua ei voida määritellä kirjallisesti, vaan jokainen lapsi on käsiteltävä erillisenä yksilönä. (Friman 2012, 13.) Tavoitteena on, että lapsen ja perheen ongelmat huomattaisiin mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Lapsen, hänen vanhempien tai muiden huoltajien tulee saada tarvittava tuki sekä oikeat palvelut mahdollisimman nopeasti. (Hautamäki, 2008, 10.)

Hyvää lastensuojelua ei voida taata pelkästään lastensuojelulain perusteella, vaan laki tarvitsee ympärilleen muita lakeja sekä viranomaisia. Lapsen oikeuksista on säädetty Suomen perustuslaissa sekä Suomea sitovissa Euroopan ihmisoikeuslaissa ja YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksissa. (THL 2014)

Vastuu lapsen hyvinvoinnista ja kasvatuksesta on vanhemmilla tai muilla lapsen mahdollisilla huoltajilla. Heidän tehtävänä on turvata lapselle tasapainoinen kehitys sekä hyvinvointi. Lastensuojelulain alaisuuden parissa työskentelevät työntekijät toimivat vanhempien ja mahdollisten huoltajien tukijoina sekä auttajina. Viranomaisen puuttuessa lapsen sekä hänen perheensä hyvinvointiin on muistettava perheen päätäntävalta lasta koskevista asioista. Lastensuojelun tarkoituksena onkin ensisijaisesti perheen sekä vanhemmuuden tukeminen. Lastensuojelutyö on kuitenkin aina perhe- sekä lapsikohtaista. Viranomaisen on tärkeää antaa tukea vanhemmille heidän kasvatustehtävässään. Tätä toteutetaan tekemällä

lastensuojelutarpeen selvitys sekä mahdollinen asiakassuunnitelma, järjestämällä avohuollon tukitoimia, tekemällä kiireellinen sijoitus, huostaanotto tai tarjotaan jälkihuoltoa. (THL 2014)

Lastensuojelutyön näkökulmasta tärkeitä perusoikeuksia ovatkin: yhdenvertaisuus, oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen sekä yksityiselämän suojaan. Erityisen tärkeää on myös oikeus perusopetukseen ja sosiaalihuoltoon. (Hautamäki 2008, 11.)

Ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua on tuki ja erityinen tuki, jota annetaan esimerkiksi opetuksessa, nuorisotyössä, päivähoitossa, äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa (Lastensuojelulaki, 3a§)

Lastensuojelun päätavoitteena on edistää lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia.

Lapsen etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, miten eri toimenpidevaihtoehdot ja ratkaisut turvaavat lapselle:

- 1) tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin sekä läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet;*
- 2) mahdollisuuden saada ymmärtämystä ja hellyyttä sekä iän ja kehitystason mukaisen valvonnan ja huolenpidon;*
- 3) taipumuksia ja toivomuksia vastaavan koulutuksen;*
- 4) turvallisen kasvuympäristön ja ruumiillisen sekä henkisen koskemattomuuden*
- 5) itsenäistymisen ja kasvamisen vastuullisuuteen;*
- 6) mahdollisuuden osallistumiseen ja vaikuttamiseen omissa asioissaan; sekä*
- 7) kielellisen, kulttuurisen ja uskonnollisen taustan huomioimisen.*

(Lastensuojelulaki, 4§)

3.1 Lastensuojelulaki sijaishuollossa

Lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan huostaan otetun, kiireellisesti sijoitetun tai lain 83 §:ssä tarkoitetun väliaikais määräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella.

Lapsen sijaishuolto voidaan järjestää perhehoitona, laitoshuoltona taikka muulla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla (Lastensuojelulaki, 49§).

Lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan huostaanotetun, kiireellisesti sijoitetun tai lastensuojelulain 83 §:ssä tarkoitetun väliaikaismääräyksen (Lapsen sijaishuoltoa tai sijoitusprosessia käsitellään hallinto-oikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa) nojalla sijoitetun lapsen hoitamista kodin ulkopuolella. (THL. 2014. Lastensuojelunkäsikirja)

Sijaishuoltoa järjestetään joko perhehoitosopimuksen perusteella yksityiskodissa toimeksiantona, lastensuojelun laitoksessa tai ammatillisessa perhekodissa. Vuodesta 2012 lähtien ensisijaisena sijaishuoltona on perhehoito. Erityisen tärkeää lapsella on järjestää sijaishuolto mahdollisuuksien mukaan muuna kuin laitoshoidtona. Laitoshoidtoa voidaan järjestää silloin, kun sijaishuolto ei ole mahdollista millään muulla tavalla noudattaen lapsen etuja. (Friman 2012, 15.)

Sijaishuollon järjestää aina lapsen sijoittava kunta. Sijoittava kunta on siis vastuussa siitä, että sijoituspaikka on lapselle sopiva. Paikan valinnassa huomioidaan hoidon jatkuvuus, kielellinen, uskonnollinen sekä kulttuurinen tausta. Sijaishuollossa olevalla lapsella on oltava mahdollisuus läheisten ihmissuhteiden ylläpitoon ja hänellä on oikeus tavata vanhempiaan tai muita mahdollisia huoltajiaan tilanteen niin salliessa. (sosiaaliportti)

Sijaishuoltopaikka toimii sijoitetulle lapselle rinnakkaiskotina sekä arjen ja kasvun ympäristönä. Sijaishuollon tehtävä on tukea lapsen kehitystä sekä kasvua. Tämän vuoksi on tärkeää huomioida lapsen etu sijoitusvaiheessa. (Luoto, 2010, 22.)

3.2 Perhekoti sijaishuollon muotona

Perhekodilla tarkoitetaan aluehallintoviraston luvan saanutta yksityistä perhekotia tai perhehoitajalain (312/1992) 1§:ssä tarkoitettua yksityiskotia, jossa annetaan perhehoitoa toimeksiantosuhteessa kuntaan tai kuntayhtymään. Yksityisiä sosiaalipalveluja tuottavalla toimintayksiköllä tulee olla vastuuhenkilö, joka vastaa siitä, että palvelutoiminta täyttää sille asetetut vaatimukset. Perhekodin vas-

tuuhenkilö nimetään toiminnan aloittamisilmoituksen tai lupamenettelyn yhteydessä. Vastuuhenkilön vaihtumisesta on ilmoitettava ilmoituksen vastaanottaneelle tai luvan myöntäneelle valvontaviranomaiselle. (Lastensuojelun käsikirja)

Ammatilliset perhekodit ovat laitoshoidon ja perhehoidon väliin sijoittuva sijaishuoltomuoto. Ammatilliseen perhekotiin on yleensä sijoitettuna vaikeapitoisia lapsia, joita ei voida hoitaa sijaisperheessä. Ammatillinen perhekoti tarkoittaa yksityistä sosiaalipalveluista annetun lain (922/2011) mukaisen luvan saanutta perhekotia. (Lastensuojelun käsikirja)

Toimintayksikössä tulee olla riittävät ja asianmukaiset toimitilat ja varusteet sekä toiminnan edellyttämä henkilöstö. Toimitilojen tulee olla terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle, kasvatukselle ja muulle huolenpidolle sopiva (Laki yksityisistä sosiaalipalveluista, 4§)

Ammatillisen perhekodin tarjoamaa hoitoa voidaan verrata laitoshoitoon, sillä heidän henkilökuntansa pätevyys vastaa laitospaikan työntekijöiden ammatillista pätevyyttä. Ammatillisessa perhekodissa työntekijöinä toimii vähintään kaksi hoidosta vastaavaa työntekijää. Lain mukaan ainakin toisella heistä pitää olla perhehoitajalain 1§3 momentissa säädetty pätevyys. Myös toisella työntekijälle pitää olla saman pykälän toisessa momentissa säädetty kelpoisuus. (Kivilahti, 2012, 16)

Toiminnaltaan ammatilliset perhekodit rinnastetaan perhehoitoon. Yleensä ammatillisen perhekodin työmenetelmät ja –ajatukset perustuvat sosiaalipedagogiseen ajatteluun, perheen ympärille sekä perheen oman kodin ympärille.

3.3 Huostaanotetun lapsen asiakassuunnitelma

Lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle on tehtävä asiakassuunnitelma, jollei asiakkuus pääty lastensuojelutarpeen selvityksen jälkeen tai kysymyksessä ole tilapäinen neuvonta ja ohjaus.

Asiakassuunnitelma on laadittava ja tarkistettava, ellei siihen ole ilmeistä esitettyä, yhteistyössä lapsen ja huoltajan sekä tarvittaessa lapsen muun laillisen edustajan, vanhemman, muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavan taikka lapselle läheisen henkilön sekä lapsen huoltoon keskeisesti osallistuvan tahon kanssa. (Lastensuojelulaki § 30)

Lapsen asiakassuunnitelman pitää lain mukaan sisältää seuraavat asiat:

- Lapsen ja perheen palveluiden ja tuen tarpeet
- Olosuhteet ja asiat joihin pyritään vaikuttamaan huostaanoton aikana
- Palvelut ja mahdolliset muut tukitoimet, joilla tuen tarpeeseen pyritään vaikuttamaan
- Arvioitu aika, jonka kuluessa tavoitteet pyritään toteuttamaan
- Asianosaisten eriävät näkemykset tuen määrästä ja toiminnoista
- Sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelutyöntekijän tapaamisajoista (Lastensuojelun käsikirja)

Asiakassuunnitelmassa on oltava näkyvillä myös seuraavat tiedot:

- Sijaishuollon tavoitteet ja tarkoitus
- Mitä erityistä tukea lapsi tarvitsee ja kuinka se järjestetään
- Erityisen tuen tarve ja kuinka se järjestetään vanhemmille, muulle huoltajalle tai lapsen kasvatuksesta vastaavalla henkilöllä
- Miten toteutetaan lapsen yhteydenpito vanhempiin tai muuhun lapsen kasvatuksesta vastaavaan henkilöön
- Miten tiedon anto lapselle toteutetaan
- Lapselle maksettavat käyttövarat
- Miten otetaan huomioon lapsen edun mukainen perheeseen palaaminen (Lastensuojelun käsikirja)

Asiakassuunnitelmaan on myös kirjattava mahdolliset erimielisyydet vanhemman tai muun lapsen kasvatuksesta vastaavan henkilön kanssa. Huostaanotetun lapsen asiakassuunnitelmaa on seurattava ja valvottava säännöllisin väliajoin. Valvonnan on kuitenkin tapahduttava vähintään kerran vuodessa. (Räty 2012, 241.)

3.4 Huostaanotetun lapsen hoito- ja kasvatussuunnitelma

Hoito- ja kasvatussuunnitelma konkretisoi aikaisemmin laaditun asiakassuunnitelman. Tavoitteena on muokata asiakassuunnitelman tavoitteet arkipäiväisem-

mäksi; se kuvaa yksityiskohtaisemmin miten lapsen tavoitteet toteutetaan sijaishuollossa. Suunnitelmaa päivitetään, seurataan ja tarkistetaan säännöllisesti verrattuna laadittuun asiakassuunnitelmaan (Lastensuojelun käsikirja).

Lastensuojelulain mukaan sijaishuollossa olevalle lapselle on laadittava hoito- ja kasvatussuunnitelma. Suunnitelman luomisessa ovat osallisena Perhekoti Pallon valitsema omaohjaaja sekä palvelujohtaja. Hoito- ja kasvatussuunnitelman luomiseen osallistuu myös huostaan otettu lapsi. Hoito- ja kasvatussuunnitelmassa on tärkeää huomioida lapsen vahvuudet sekä aikuisten välinen yhteistyö ja tavoitteiden toteutuminen. (Pelkonen, 2012, 25.)

Hoito- ja kasvatussuunnitelma on tärkeässä osassa lapsen kasvua ja sijoitusta ajatellen. Suunnitelman avulla voidaan seurata lapsen kehitystä ja muutoksia sijoituksen aikana (Ristaniemi 2012, 18).

Hoito- ja kasvatussuunnitelma on annettava lapsen sosiaalityöntekijälle sekä vanhemmille tai muille lapsen kasvatuksesta vastaavalle henkilölle (Räty 2012, 249).

Hoito- ja kasvatussuunnitelma tarkistetaan ainakin kerran vuodessa mahdollisesti useamminkin. Tarkastusvaiheessa käsitellään seuraavia asioita:

Hoito- ja kasvatustapahtumat

Tavoitteet

Päämäärät

Välitavoitteiden arviointi

Seuraavien välitavoitteiden asettaminen

Lapsen oman tilanteen arviointi

Vanhempien arvio lapsen tilanteen kehittymisestä

Vanhemmuuden arviointi

Verkoston arviointi lapsen tilanteesta

Omaohjaajan arvio lapsen kehityksestä

(Väinälä, Kärki, Suhonen & Väyrynen 2010, 93)

4 Sosionomi (AMK)-koulutus omaohjaajan työssä

Perhekoti Palloon sijoitetulle lapselle nimetään omaohjaaja, joka on vastuussa lapsen perehdyttämisestä perhekotiin. Omaohjaajalla on päävastuu lapsen kasvatuksellisesta arjesta perhekodissa. Hoito- ja kasvatustehtävät luodaan lapsen iän- ja kehitystason mukaisesti. Omahaohjaaja on myös yhteydessä muihin mahdollisiin lasta hoitaviin tahoihin, esim. terapeuttiin, kouluun jne. Omahaohjaajuudella annetaan mahdollisuus luoda yksilöllinen hoito- ja kasvatussuunnitelma (HOKA). Suunnitelma sisältää keinot lapsen kasvatukseen, arjen turvaamiseen sekä muut mahdolliset keinot siihen, kuinka muut työntekijät voivat lasta kasvattaa perhekodissa. Omahaohjaajamenetelmällä on tarkoitus vastata lapsen henkilökohtaiseen ja yksilölliseen hoitoon. (Ylilehto 2012,26.)

Omahaohjaajuudella turvataan lapselle vähintään yksi luotettava ja kasvattava kiintymyssuhde aikuiseen. Omahaohjaaja ja lapsi viettävät yhdessä mahdollisimman paljon aikaa. Omahaohjaajasuhde on terapeuttinen ja henkilökohtainen kiintymyssuhde, joka perustuu lapsen tarpeiden huomioon ottamiseen. Omahaohjaajan ja lapsen välille muodostuu tunteita ja elämää korjaava suhde. Perhekodissa asuu monta erilaista lasta sekä työskentelee erilaisia työntekijöitä, tätä varten omaohjaaja on tärkeässä roolissa lapselle. Omahaohjaajasta kehittyy lapselle kaikkein tärkein aikuinen perhekodissa. (Ylilehto 2012, 27.)

Perhekodin työntekijältä vaaditaan ammatillisesti paljon omaohjaajan työssä. Työskentely perhekodissa on tunnevaltaista, toiminnallista sekä monitasoista. Omahaohjaajan tärkeänä työvälineenä pidetään hänen omaa persoonaansa. Omahaohjaajatyön ammatillinen hoitaminen vaatii työntekijältään empaattisuutta, tilanetajua, kuuntelua, itsenäisyyttä sekä vastuullisuutta. (Haapsaari & Pasanen 2007,25.)

Sosionomi (AMK)-koulutus on erittäin laaja ja pitää sisällään monipuolisia suuntautumisvaihtoehtoja. Sosionomikoulutuksen alussa määriteltiin, että sosionomilla tulee olla kykyä tarkastella asiakkaan arkielämän jatkuvuutta, toimintakyvyn osallisuutta yhteiskuntaan sekä yksilön omaan elämään. Sosionomin tulee myös tunnistaa asioita eri yhteyksien välillä, ja hän osaa ohjata tarvittaessa asiakkaan oikean palvelun pariin. (Borgram, Dal Maso, Hakonen, Honkakoski & Lyhty 2001, 9.)

Sosionomin ydinosaamiseen kuuluvat seuraavat asiat:

Yhteiskunnallinen tietoisuus ja vaikuttaminen

Sosiokulttuurinen osaaminen

Kasvun, arkielämän ja sosiaalisen toimintakyvyn tukeminen

Toimintaympäristön tunteminen ja palveluiden kehittäminen

Tiedollinen ja eettinen osaaminen

Menetelmällinen osaaminen

(Jakola, Moilanen 2012, 20.)

Sosiaalihuollon kelpoisuuslaki antaa mahdollisuuden sosionomi (AMK) koulutuksen saaneelle henkilölle työskennellä muutamissa johtotehtävissä. Sosionomi (AMK) koulutusta voidaan jäsentää kuudella erillisillä ydinkompetenssilla:

Sosiaalialan eettinen osaaminen

Asiakastyön osaaminen

Sosiaalialan palvelujärjestelmän osaaminen

Kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen

Tutkimuksellinen kehittämisosaaminen

Johtamisosaaminen

(Viinamäki 2010, 16.)

Monet sosiaalityön työkentistä ovat eettisesti haasteellisia ja paikoin ristiriitaisia. Suurimpana työryhmänä ovat pakkokeinoin toteutettavat toimenpiteet, muun muassa lastensuojelu. (Viinamäki 2010, 16.)

Eettinen osaaminen on sosiaalialalla läpäisevä tekijä. Sosiaalialan ammattilaisen on osattava sitoutua oman ammattialansa arvoihin sekä ammattieettisiin periaat-

teisiin. Asiakastyön on taas oltava suunnitelmallista ja tavoitteellista. Tärkeimpänä tekijänä asiakastyössä on huomioitava tilannekohtaisuus niin yksilöiden kuin ryhmienkin kanssa toimittaessa. Palvelujärjestelmän osaamisella taas mahdollistetaan erilaisissa palveluohjaustehtävissä työskentely. Kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen taas merkitsevät valmiuksia tunnistaa epätasa-arvoon sekä huono-osaisuuteen vaikuttavia kehityskulkuja sekä purkaa niitä. Tutkimuksellinen kehittämisosaaminen antaa sosiaalialan ammattilaiselle valmiuksia muutoksen keskellä työskentelyyn sekä luo mahdollisuuksia erilaisten ratkaisujen keksimiselle. Johtamisosaamisella tarkoitetaan lähiesimiestyöhön, kuten henkilöstö- ja taloushallinnon ja ammatillisen osaamisen kehittämisen kysymyksiin perehtymistä. (Helminen 2014, 15-16.)

5 Opinnäytetyön toteutus

Toteutin opinnäytetyön yhdessä Perhekoti Pallon työntekijöiden kanssa. Pyysin toiminnanjohtaja Sari Airakselta tietoa ja ideoita opinnäytetyön aiheeseen liittyen. Sovimme yhdessä käytyjen keskustelun jälkeen aiheen, haastateltavien määrän sekä osaston jossa työntekijät työskentelevät. Valitsimme yhdessä palvelujohtajan kanssa kaksi työntekijää molemmilta puolilta, kaksi naista Perhekoti Pallon puolelta ja kaksi miestä Ryhmäkoti Pallon Polun puolelta. Molemmat naiset ovat koulutukseltaan sosionomeja, joista toinen oli työskennellyt kauemmin perheko-
dissa ja toinen vähemmän aikaa. Miesten koulutukset ovat kirkon nuorisotyön ohjaaja sekä nuoriso-ohjaaja.

Teoreettista viitekehystä aloin kehittämään alkuvuodesta 2014. Aihealueeseen liittyvää lähdemateriaalia oli hankala löytää, sillä opinnäytetyöni painottuu niin paljon Perhekoti Palloon. Hoito- ja kasvatussuunnitelman toteutumuksesta perhe-
kodeissa ei ole tehty paljoa tutkimuksia, ja tämä kavensi lähteitä vielä enemmän. Sain kuitenkin työelämäohjaajaltani sekä ohjaavalta opettajalta apua mistä tietoa kannattaa etsiä, jonka jälkeen teoreettinen viitekehys kehittyi pikku hiljaa. Haastattelulomakkeen tein teoreettisen viitekehysten pohjalta.

Opinnäytesuunnitelmani valmistui huhtikuussa 2014, jonka jälkeen hain tutkimus-
lupaa Perhekoti Pallon toiminnanjohtajalta. Luvan saatuani aloitin työntekijöiden

haastattelut. Sovin työntekijöiden kanssa ajan, joka ei häiritsisi heidän työntekoaan. Sain suoritettua kaikki neljä haastattelua kevään aikana, haastattelut suoritettiin Perhekoti Pallossa suljettujen ovien takana. Näin työntekijä sai vapaasti kertoa omista kokemuksistaan.

Haastattelutilanteet kestivät 20 minuutista 35 minuuttiin. Nauhoitin kaikki haastattelut sekä kirjasin samaan aikaan työntekijöiden ajatuksia. Nauhoitusten avulla pystyin palaamaan haastattelutilanteeseen myöhemmässä vaiheessa.

Ennen haastattelujen suorittamista annoin työntekijöille haastattelukysymykset sekä suostumuslomakkeen. Näin pystyin antamaan työntekijöille aikaa valmistautua haastatteluun sekä perumaan haastattelun, mikäli hän näin haluaisi. Kaikki neljä työntekijää suostuivat haastateltavaksi.

Haastattelujen jälkeen aloitin haastattelujen litteroinnin. Litterointivaiheeni venyi aina joulukuulle 2014 asti. Opinnäytetyön kirjoittamisen sekä Viittä vaille valmis seminaarin suoritin kevään 2015 aikana. Näin koko opinnäytetyöprosessiin meni yhteensä vuosi.

5.1 Selvityksen tarkoitus ja tavoitteet

Selvityksen tarkoituksena on tuottaa tietoa hoito- ja kasvatussuunnitelman toteutumisesta Perhekoti Pallossa. Tämän lisäksi tarkoituksena on selvittää, tukeeko sosionomi (AMK) omaohjaajan työtä. Selvityksen tulosten avulla pystyin myös tuomaan tietoa perhekodin johtajille hoito- ja kasvatussuunnitelman toteutumisesta.

Opinnäytetyön tulokset tarjoavat myös uusia mahdollisuuksia ja parannusehdotuksia hoito- ja kasvatussuunnitelman toteutumiseen sekä mahdollisesti sosionomi (AMK) koulutuksen sisältöön lastensuojelun näkökulmasta.

Opinnäytetyön selvitystehtävät ovat seuraavat:

- 1) Toteutuuko hoito- ja kasvatussuunnitelma Perhekoti Pallossa
- 2) Tukeeko sosionomi (AMK)-koulutus omaohjaajan työssä

5.2 Selvitysmenetelmä ja aineistonkeruu

Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on kertoa ilmiöstä kokemusten perusteella eikä tilastollisesti. Tutkimusmuodossa painotetaan henkilöiden omia kokemuksia käsiteltävästä asiasta. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on korostaa haastateltavan tietämystä sekä kokemusta tutkittavasta asiasta. Laadullinen tutkimus on myös yleensä tunteita herättävä ja haastateltava joutuu pohtimaan vastauksiinsa. (Tuomi & Sarajärvi 2009 85-86.) Opinnäytetyössäni käytin tätä tutkimusmenetelmää nimenomaan näistä syistä. Laadullista tutkimusta voi tehdä myös ryhmähaastatteluilla, mutta itse päädyin valitsemaan yksilöhaastattelun. Halusin tuoda työntekijöiden tuntemuksia ja kokemuksia julki ilman pelkoa muiden luomasta ryhmäpaineesta.

Haastatteluissa käytin teemahaastattelua. Teemahaastattelussa on tyypillistä haastattelukysymysten jakaminen erilaisiin teemoihin, mistä haastattelija ja haastateltava luovat vuorovaikutteisen keskustelun. Teemahaastattelu poikkeaa strukturoidusta haastattelusta kysymysten yksityiskohtaisen asettelun kohdalla. Tällaisen haastattelun kysymykset ovat aina avoimia. Näin varmistetaan haastateltavan äänen kuuluminen haastatteluvaiheessa. (Aalto & Karjalainen 2014, 29.)

Teemahaastattelussa käytetään neljää keskeistä piirrettä: syvyys, spesifiys, laajuus sekä henkilökohtainen konteksti. Syvyydellä tarkoitetaan haastattelun rakennetta, haastateltavat pystyvät kuvaamaan ilmiön ilman kognitiivisia vaikutteita. Laajuudella tarkoitetaan haastateltavan esiin tuomia näkökulmia. Henkilökohtaisella kontekstilla tarkoitetaan sitä, että haastateltavan aikaisemmat kokemukset ja henkilökohtaiset ominaisuudet saattavat vaikuttaa tutkittavaan asiaan. (Aalto & Karjalainen 2014, 29.)

Halusin käyttää tätä menetelmää, koska se ei ole liian strukturoitu. Tällä tavalla pystyin varmistamaan haastateltavan tärkeät mielipiteet ja kokemukset.

Teemahaastattelun tarkoituksena on merkityksellisten vastauksien löytäminen haastateltavalta (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.) Haastattelussa käytetty runko (Liite 1) on tehty viitekehyksen ja selvityskysymysten mukaisesti. Halusin myös kysyä työntekijöiden henkilökohtaisia kysymyksiä, sosiaalityöntekijän vaikutusta

perhekotiin sekä omaohjaajan työstä. Näin sain erilaisia näkökulmia kysymyksiin, lisäksi esitin tarkentavia kysymyksiä kesken haastatteluiden.

5.3 Aineiston analysointi

Suoritin haastatteluista kerätyn aineiston analysoinnin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Sisällönanalyysin pyrkimyksenä on aineiston kuvaaminen tiivisti sekä selkeästi. Näin pystytään tarkastella tutkittavien ilmiöiden merkityksiä. Aineistolähtöinen aineistoanalyysi luokitellaan kolmeen eri vaiheeseen. Ensimmäinen vaihe koostuu aineiston redusoinnista eli pelkistämisestä. Toisena vaiheena suoritetaan klusterointi eli ryhmittely. Kolmantena vaiheena suoritetaan abstrahointi, näin aineistosta luodaan teoreettisia käsitteitä. (Aalto & Karjalainen 2014, 30)

Pelkistämisen tehtävänä on saada karsittua ylimääräinen tieto pois aineistosta. Pelkistäminen on joko informaation tiivistämistä tai pilkkomista osiin. Aineiston pelkistämistä ohjaavat tutkimustehtävä tai tutkimustehtävät, joiden mukaan aineistoa pelkistetään litteroimalla. Tutkimustehtävien tarkoituksena on määritellä olennaiset asiat. Ryhmittelyvaiheessa haastattelusta etsitään samanlaisuuksia sekä erilaisuuksia. Samaa asiaa tarkoittavat käsitteet lajitellaan yhteisen alaluokan alle mikä nimetään näiden sisällön perusteella. Abstrahoinnin tavoitteena on muodostaa alaluokista isompia yläluokkia. Yläluokista taas muodostuvat pääluokat. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108–112.)

Aluksi suoritin haastatteluiden litteroinnin eli aukikirjoittamisen. Litteroitua materiaalia tuli yhteensä 15 sivua. Tutustuin paremmin litteroituun aineistoon, jonka jälkeen jaoin sen omien selvitystehtävieni mukaiseen teemoihin. Teemoihin jakamisen jälkeen aloin etsimään oleellisimpia asioita opinnäytetyöhöni. Hyödynsin alleviivauskyniä, joilla pystyin rajaamaan vastaukset.

5.4 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen on oltava eettinen ja sen on noudatettava hyvää tieteellistä pohjaa. Opinnäytetöissä suurimpia ongelman aiheuttajia ovat tiedonhankintatavat sekä mahdolliset koekäytöt. Tutkimukseen osallistuvilta pyydetään aina suostumus osallistumiseen. Suostumusta anottaessa on osallistujalle annettava tarpeeksi

tietoa tutkimuksesta. (Hirsjärvi & Hurme 2004 24-25.) Opinnäytetyötä varten piti anoa tutkimuslupaa, tässä tapauksessa lupa anottiin Perhekoti Pallon palvelujohtajalta.

Selvityksellä pyritään kuvailemaan tutkittavien käsitystä tutkittavasta ilmiöstä. Tutkijan pitää tiedostaa oma vaikutuksensa tuloksiin jo niiden keruuvaiheessa. Tutkimusta voidaan pitää luotettavana, kun tutkija pystyy kuvaamaan prosessin mahdollisimman tarkasti. (Hirsjärvi & Hurme 2004 189.)

Tämän selvityksen luotettavuuteen vaikuttaa tutkijan ensikertalaisuus haastatellijana ja tutkijana. En välttämättä osannut esittää oikeita kysymyksiä sekä jouduin tekemään selvityksen yksin. En pystynyt vertaamaan litteroinnin tuloksia parin kanssa, jolloin mielipiteitä vastauksista olisi tullut useampi. Selvityksen aihe on työntekijälle henkilökohtainen ja haastattelutilanteessa koetin olla johdattelematta heitä. Lisäksi kaikki haastateltavat tunsivat minut entuudestaan harjoittelujeni vuoksi. Eettisyyteen ja luotettavuuteen vaikuttaa myös vastaajien vähäinen määrä sekä yhdessä palvelujohtajan kanssa tehty päätös haastateltavista.

Haastateltavilta kysyttiin suostuisivatko he kyseisen tutkimuksen vastaajiksi ja heille annettiin saatekirje (Liite 2) sekä suostumuslomake (Liite 3). Haastateltaville kerrottiin, että heidän puheensa tullaan nauhoittamaan ja myöhemmässä vaiheessa litteroimaan kirjalliseen muotoon.

Tutkimusaineistoa käsittelivät pelkästään opinnäytetyön tekijä ja haastattelu materiaali hävitettiin käytön jälkeen. Aineistoa kirjoitettaessa opinnäytetyön tekijä ei käytä haastateltavien nimiä.

6 Tulokset

Haastattelin neljää omaohjaajaa, joista kaksi on naisia ja kaksi miestä. Molemmat naiset työskentelevät Perhekoti Pallon puolella ja molemmat miehet taas Ryhmäkoti Pallon Polun puolella. Naisilla on sosionomi (AMK) koulutus.

6.1 Toteutuuko hoito- ja kasvatussuunnitelma Perhekoti Pallossa

Ensimmäinen selvityskysymykseni oli: Toteutuuko hoito- ja kasvatussuunnitelma Perhekoti Pallossa? Onnistuin saamaan haastateltavien mielipiteitä julki ja kaikkien neljän vastaajan kesken oli havaittavissa eroja. Tämä teki kirjaamisesta hankalaa, mutta antoisaa.

Perhekodissa dokumentoidaan kausiraportointi sekä kuukausiraportti mikä lähetään sosiaalityöntekijälle. Kuukausiraportti on kattava ja se luetutetaan aina lapsella ennen sosiaalityöntekijälle lähettämistä.

Hoito- ja kasvatussuunnitelma koettiin haastateltavien kesken tärkeimmäksi osa-alueeksi tässä työssä. Hoito- ja kasvatussuunnitelman toteutuminen haastateltavien mukaan oli tärkein osa omaohjaajatyöskentelyä. Heidän mielestään näin pystytään varmistamaan lapsen turvallinen ja rutinoitunut arki. Kuukausiraportointi on tärkeä osa Hoito- ja kasvatussuunnitelman tekoa, tällä tavalla omaohjaaja pystyy palaamaan menneeseen kuukauteen ja varmistamaan hoito- ja kasvatussuunnitelman toteutumisen. Sosiaalityöntekijä lukee jokaisen kuukausiraportoinnin ja varmistaa näin hoito- ja kasvatussuunnitelman toteutumisen verrattuna asiakassuunnitelmaan.

Oma suunnitelma luodaan sijoituksen alkuvaiheessa ja sitä noudatetaan arjen kasvatuksessa. Omaohjaaja vastaa suunnitelman toteutumisesta ja sen muuttamisesta HOKA:ksi. HOKA on arjen kielelle käännetty suunnitelma.

Toisaalta hoito- ja kasvatussuunnitelman noudattaminen ja kirjaaminen koettiin myös haasteelliseksi. Välillä kirjaaminen aiheuttaa liikaa työtä, ja se on pois muusta työnteosta. Työntekijöiden mielestä on silti erittäin tärkeää, että hoito- ja kasvatussuunnitelmaa noudatetaan myös muiden työntekijöiden kautta, silloin kun omaohjaaja on vapaapäivällä.

Kirjaaminen on kuitenkin haastateltavien mielestä kriittinen osa-alue hoito- ja kasvatussuunnitelmassa. Päivittäisen kirjaamisen avulla kuukausiraportin kirjoittaminen onnistuu paremmin. Kuukausiraportin tavoitteena on antaa tietoa lapsen sosiaalityöntekijälle hoito- ja kasvatussuunnitelman toteutumisesta Perhekoti Pallossa.

Mikäli päivittäistä kirjaamista ei tapahtuisi, silloin omaohjaaja ei pystyisi kirjoittamaan kuukausiraportointia eikä tietäisit tapahtumista niin hyvin ollessaan vapaapäivänä.

HoKa ja asiakassuunnitelma kyllä kohtaavat hyvin.

Hoito- ja kasvatussuunnitelma luo raamit huostaanotetun lapsen kasvattamiselle. Se toimii sosiaalityöntekijän laatiman asiakassuunnitelman arkisempaan suunnitelmana. Omaohjaajat laativat yhdessä palveluohjaajan kanssa hoito- ja kasvatussuunnitelman lapsen saapuessa Perhekoti Palloon. Näin haastateltavien mielestä varmistetaan hoito- ja kasvatussuunnitelman oikeellisuus.

HoKa perustuu asiakassuunnitelman tavoitteisiin. Sijoituksen tavoitteet näkyvät hoito- ja kasvatussuunnitelmassa. Ne ovat tärkeimmät tavoitteet siinä mihin nuoren kohdalla pyritään. Perhekodin sisällä voidaan muokata nuoren tavoitteita sen mukaiseksi mikä perhekodin mielestä on tärkeää.

Hoito- ja kasvatussuunnitelman toteutumiseen voitaisiin panostaa työpaikalla kuitenkin vielä enemmän. Yhtenä merkittävänä asiana haastatteluissa nousi esiin uuden lapsen hoito- ja kasvatussuunnitelma. Työntekijöiden mielestä olisi erittäin tärkeää, että jokainen työntekijä lukisi hoito- ja kasvatussuunnitelmat läpi, eikä pelkästään omaohjaaja. Näin pystyttäisiin varmistamaan hoito- ja kasvatussuunnitelman toteutuminen omaohjaajan ollessa vapaapäivällä.

Omaohjaajalla on kuitenkin suurin vastuu huostaanotetun lapsen hoito- ja kasvatussuunnitelman toteutumisesta.

Olisi hyvä, että kaikki ainakin kävisivät hoito- ja kasvatussuunnitelman läpi. Ei tarvitsisi osata ulkoa ja täysin hallussa, mutta uuden lapsen tullessa perhekotiin voitaisiin hoito- ja kasvatussuunnitelma käydä yhdessä työntekijöiden kesken läpi.

Hoito- ja kasvatussuunnitelmien läpikäyminen on aina työntekijän omalla vastuulla. Haastateltavien mielestä hoito- ja kasvatussuunnitelman noudattaminen on helpompaa silloin, kun työtä tehdään pareittain.

Yksityiskohdat ovat omaohjaajan tiedossa, mutta kaikki työntekijät kykenevät katsomaan koneelta tietoja. Se on jokaisen työntekijän omalla vastuulla. Omahoitajuuksia tehdään myös työpareittain. Ja silloin HOKA toteutuu paremmin.

Toisaalta haastateltavat kokivat myös tämänhetkisten keskiviikko raportointien ja päivittäisen dokumentoinnin riittävän.

Keskiviikon palaverissa pyritään informoimaan kaikkia työntekijöitä omien nuorten asioista. Varsinkin sijoituksen alkuvaiheessa on tärkeää painottaa dokumentointia sekä hoito- ja kasvatussuunnitelman tavoitteita! On tärkeää informoida muita työntekijöitä nuoren asioista, muuten hoito- ja kasvatussuunnitelma saattaa ”epäonnistua”

Mielestäni tiedottaminen hoito- ja kasvatussuunnitelmasta toteutuu tällä hetkellä riittävän hyvin jatkuvalla kirjaamisella ja keskiviikon palavereilla.

Pääpaino hoito- ja kasvatussuunnitelman toteutumisesta on lapsen omaohjaajalla. Haastateltavien mukaan työntekijät haluaisivat kuitenkin tehdä omaohjaajatyöskentelyä pareittain. Tämä helpottaisi arjen pyörittämistä, dokumentointia sekä hoito- ja kasvatussuunnitelman toteutumista. Keskiviikon raportointipäivät ovat merkittävässä roolissa, ja ilman niitä hoito- ja kasvatussuunnitelman toteutuminen olisi vaikeampaa. Haastateltavien mielestä hoito- ja kasvatussuunnitelma toteutuu jokaisen lapsen kohdalla kuitenkin hyvin.

Haastateltavien mielestä on tärkeää, että jokaista Perhekoti Pallon lasta hoidetaan yksilönä hänen kehitystasonsa mukaan eikä iän mukaan. Tämän vuoksi hoito- ja kasvatussuunnitelma koettiin erittäin tärkeäksi Perhekoti Pallossa.

Hoito- ja kasvatussuunnitelma toteutuu Perhekoti Pallossa haastateltavien mielestä hyvällä ja lainmukaisella tavalla.

Parannusehdotuksia hoito- ja kasvatussuunnitelman toteutumiseen olivat pari työskentely, uuden lapsen hoito- ja kasvatussuunnitelman läpikäyminen työntekijöiden kesken sekä dokumentointi ajan järjestäminen.

6.2 Tukeeko sosionomi (AMK) koulutus omaohjaajan työssä

Toinen selvityskysymykseni koski sosionomi (AMK)-koulutusta: Tukeeko sosionomi (AMK) koulutus omaohjaajan työssä?

Omaohjaajamenetelmällä tarkoitetaan haastateltavien mielestä lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta. Omaohjaaja on päävastuussa lapsen

kasvattamisesta, ja muut työntekijät tukevat häntä parhaalla mahdollisella tavalla.

Sain haastateltavaksi kaksi sosionomia ja kaksi muun koulutuksen saanutta henkilöä. Näiden haastatteluja vertaamalla sain selville seuraavanlaisia asioita: Haastateltavien mielestä sosionomikoulutus on yleispätevä koulutus, joka ei syvenny lastensuojelutyöhön. Omaohjaajan työtä oppii parhaiten sitä tekemällä, joten sosionomin harjoittelut olisi hyvä keskittää lastensuojelutyöhön.

Sosionomin koulutus ei mielestäni tue omaohjaajan työtä. Lastensuojelua on vain yksi kurssi, mistä tuli vain pintaraapaisu. Muu oppiminen oli omalla vastuulla. Työssä olen oppinut eniten. Opintojen aikana ei perehdytetä. Suuntautumisvaihtoehtojen avulla saataisiin sosionomin koulutusta syvemmälle työelämään. Työharjoittelut ovat ainoa paikka, mistä on ollut hyötyä.

Tässäkin oli kuitenkin havaittavissa selviä eroja kahden sosionomin välillä.

Sosionomin koulutus tukee paljon. Se antaa ymmärrystä nuorten elämää kohtaan.

Omaohjaajan työtä tehdään haastateltavien mukaan omalla persoonalla, ei kirjoilla. Aitous näkyy ja kiinnostusta lasta kohtaan on oltava. Lapset huomaavat kuitenkin esittämisen hyvin helposti. Tämän vuoksi omaohjaajatyöskentelystä kiinnostuneen olisi hyvä keskittää harjoittelujaksonsa lastensuojelutyöskentälle.

Yksilö- ja ryhmänohjaustaidot ovat tärkeitä omaohjaajan työssä.

Lastensuojelutyötä oppii parhaiten tekemällä, ymmärrystä ja teoriapohjaa saa kirjoista, mutta työn on lähdeittävä ihmisestä itsestään. Aitous ratkaisee.

Haastateltavien mielestä lastensuojelulain tietäminen ja oppiminen on tärkeää. Sen avulla saa itselleen selville, mitä voi/saa tehdä ja mistä apua tarvittaessa saa. Sosionomikoulutuksen koettiin antavan kuitenkin valmiuksia työelämään. Ryhmänohjaamisen oppiminen koettiin tärkeänä työelämää varten.

Olen oppinut enemmän työelämässä kuin itse koulussa. On hyvä tietää lastensuojelulaista ja tietää kehen ottaa ongelmatilanteissa yhteyttä. Tässä on myös

perhetyötä mukana. Sosionomin koulutukseen voisi lisätä yksilötyöskentelystä informaatiota.

Sosionomi (AMK)-koulutus on siis yleispätevä koulutus omaohjaajan työhön. Harjoittelut olisi hyvä keskittää lastensuojeluun, sillä omaohjaajuus opitaan työtä tekemällä. Keskeisimpiä asioita tukemaan omaohjaajuutta ovat ryhmätyöskentelytaidot, yksilötyön merkitys sekä lastensuojelulaki.

7 Pohdinta ja jatkoselvitysaiheet

Opinnäytetyöni tavoitteena oli tuottaa tietoa hoito- ja kasvatussuunnitelman toteutumisesta Perhekoti Pallossa. Lisäksi tarkastelin, tukeeko sosionomi (AMK)-koulutus omaohjaajan työssä. Tuloksista selvisi, että hoito- ja kasvatussuunnitelma toteutuu Perhekoti Pallossa lain vaatimalla tavalla, mutta myös parannettavaa on. Parannusehdotuksia olivat parityöskentely omaohjaajatyöskentelyyn, uuden lapsen hoito- ja kasvatussuunnitelman läpikäyminen raportointipäivänä sekä dokumentointiajan järjestäminen.

Tuloksista selvisi myös, että sosionomi-(AMK) koulutus on kohtuullisen hyvä pohja omaohjaajatyöskentelyyn. Erilaisista ryhmänohjaamistaidoista koettiin olevan eniten hyötyä koulutuksen jälkeen. Koulutuksessa olisi tärkeää saada myös yksilönohjaustaitoa sekä lastensuojelulain tuntemusta. Työntekijöiden vastaukset olivat mielestäni hieman kapeita, koska sosionomi (AMK)-koulutuksessa opiskellaan kuitenkin kehityspsykologiaa, ratkaisukeskeisiä työmenetelmiä sekä sosiaalista muutostyötä. Näistä kursseista olen kokenut saavani itse hyötyä työskentelyyn Perhekoti Pallossa.

Opinnäytetyön hankalin prosessi oli kysymyslomakkeen laatiminen. Siihen meni erittäin paljon aikaa, koska mietin, voiko näin kysyä, vastaavatko nämä kysymykset minun selvitystehtävääni sekä onko teoriapohjani tarpeeksi vahva. Huomasin, että olin laittanut liikaa haastattelukysymyksiä lomakkeeseen ja osa ei liittynyt tarpeeksi selvitystehtäviin. Toinen haasteellinen osuus oli oikean teoriapohjien löytäminen, koska selvitykseni painottuu niin paljon Perhekoti Palloon, aikaisempia tutkimus/selvitystuloksia ei löytynyt.

Prosessin aikana huomasin, että aikaisemmista harjoittelusta lastensuojelussa oli oikeasti hyötyä, ja se auttoi minua ymmärtämään haastateltavia paremmin. Toisaalta tutut ihmiset ja tuttu ympäristö aiheuttivat myös liiallista omaa tulkintaa haastattelijoiden vastauksia kohtaan. Prosessin aikana olen huomannut myös ammatillista kasvua lastensuojelutyökenttää kohtaan ja uskonkin tämän auttavan minua työelämässä. Valmiudet omaohjajaatyöskentelyyn ovat kasvaneet, kun ymmärrän lastensuojelulakia, asiakassuunnitelmaa sekä hoito- ja kasvatussuunnitelmaa paremmin. Tiedän mistä hakea tietoa ja kenelle soittaa ongelman kohdatessani. Toivottavasti Perhekoti Pallo hyötyy opinnäytetyöstäni ja johtajat kuuntelevat työntekijöiden parannusehdotuksia.

Kirjallinen osuus onnistui loppuen lopuksi hyvin ja sain sen suoritettua syksyn 2014 ja kevään 2015 aikana. Tarkoitukseni oli saada valmis opinnäytetyö Theseus tietokantaan joulukuussa 2014. Tavoite kuitenkin venyi vuodelle 2015 erilaisten aikataulutuseroavien vuoksi. Ulkomaisen lähteen löytäminen tuntui mahdottomalta, koska opinnäytetyöni on niin keskittynyt Perhekoti Palloon ja suomalaiseen lainsäädäntöön. Opinnäytetyön aikataulutusta nopeutettiin, mikä loi ylimääräisiä paineita.

Suoritin opinnäytetyön alkuosuuden liian nopealla tahdilla, ja suunnitelmavaihe jäi heikoksi. Tämä vaikeutti varsinaisen opinnäytetyön tekemistä. Parempi suunnitelma olisi vähentänyt varsinaisen selvityksen työmäärää.

Alkuperäisen suunnitelman mukaan tarkoitukseni oli suorittaa samanlainen haastattelu myös neljälle Perhekoti Palloon sijoitetulle lapselle. Tämä suunnitelma kuitenkin kaatui lupa-asioihin, sillä luvat olisi pitänyt anoa lapsen sosiaalityöntekijältä, Perhekoti Pallolta, lapselta sekä lapsen mahdollisilta vanhemmilta/huoltajalta.

Jatkoselvitysaiheena tuleville sosionomiopiskelijoille, tätä selvitystä voisi laajentaa koskemaan kaikkia perhekodin työntekijöitä laadullisena tai määrällisenä tutkimuksena. Toisena jatkoselvitysaiheena voisi ottaa huostaanotetut lapset mukaan selvitykseen.

Lähteet

Aalto, E & Karjalainen, A. 2014. Pienen lapsen ja omaohjaajan välinen kiintymys-suhde lastensuojelulaitoksessa. Saimaan ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö, Sosiaalialan koulutusohjelma.

Bardy, M, 2009. Lastensuojelun ytimissä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) Helsinki.

Borgman, M, Dal Maso, R. Hakonen, S. Honkakoski, A. & Lyhty, T. 2001. Sosionomin (AMK) ydinosaaminen: Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen verkoston ra-portti. Rovaniemi: Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen verkosto.

Cifti, H. Rantala, S. 2008. Sosionomi AMK ammattilaisena lastensuojelulaitoksessa. Sosiaalialan koulutusohjelma. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Friman, A. 2012. Sijaishuollon hankkiminen yksityiseltä ja lapsen oikeusturva. Maisteritutkielma. Lapin Yliopisto. Hallinto-oikeus.

Haapsaari, H. Pasanen, T. 2007. Lastenkodin omahoitajat kiintymyssuhteen rajojen asettajina. Lahden ammattikorkeakoulu. Sosiaalipedagogisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumismuutoksia. Opinnäytetyö.

Hautamäki, E. 2008. Lastensuojelulaki 2008. Ideoita lastensuojelulain perehdyttämiseen, Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Ammatillinen opettajakorkeakoulu.

Helminen, J. 2014. Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutukset vahvistamassa ammatillista osaamista. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki.

Hirsjärvi, S. Hurme, H. 2004. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki. Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S. Remes, P. Sajavaara, P. 2014. Tutki ja Kirjoita. Tammi

Jakola, M., Moilanen, K. 2012. Sosionomin (AMK) koulutus ja työ. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Juhola, H. 2008. Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu prosessi käsikirja. Ylä-Pirkanmaan lastensuojelun kehittämishanke.

Kivilahti, V. 2012. Rakkautta, rajoja, ruokaa ja rytmiä. Laatukäsikirja ammatilliselle perhekodeille. Lahden ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Lastensuojelulaki.13.4.2007/417.

Laki yksityisistä sosiaalipalveluista. 22.7.2011/922.

Luoto, T. 2010. Sosiaalityöntekijän ja sijaishuollon työntekijöiden välinen yhteistyö. Tampereen yliopisto. Sosiaalityön tutkimuslaitos. Sosiaalityön progradu-tutkielma.

Pelkonen, K. 2012. Suunniteltua sijoitusta. Kemi Tornion ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö

Perhekoti Pallon Laatukansio. 2014.

Ristaniemi, J. 2012. Dokumentointi, raportointi ja neuvottelut Mellunkylän lastenkodissa. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö

Räty, T. 2012. Lastensuojelulaki käytäntö ja soveltaminen. Edita Publishing Oy.

Teräväinen, S. 2009. Arvokasta arkea, Laadun tekijät Haapalan perhekodissa. Lahden ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. THL. 2014 Lastensuojelutilastot. <http://www.thl.fi/fi/tilastot/tilastot-aiheittain/lasten- nuorten-ja-perheiden-sosiaalipalvelut/lastensuojelu> THL. 2014. lastensuojelukäsikirja, työprosessi <http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu#Las-tensuojelulain%20tarkoitus>

Tuomi, J. Sarajärvi, A. 2009 Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi

Viinamäki, L. Sosionomin ammatti ja työ 2010 – 2025. Havaintoja ja päätelmiä sosionomi (AMK & ylempi AMK) profiilista Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja, sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 3/2010.

Väinälä, A. Kärki, J. Suhonen, A. Väyrynen, R. 2010. Selvitys palvelukohtaisista asiakastiedoista. Lastensuojelun kasvatus- ja perheneuvonnan sekä koulun sosiaalityön tehtävissä. Yliopistopaino Helsinki.

Ylilehto, A. 2012. Lapsen kansio työvälina lastensuojelun vastaanottokeskuksessa. Diakonia Ammattikorkeakoulu Helsinki. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö

Liitteet

Liite1.Haastattelulomake:

Perhekoti ja Sosiaalityöntekijä

- 1) Kuinka sosiaalityöntekijä huomioi perhekodin lapsen sijoitus vaiheessa Perhekoti Palloon?
- 2) Huomioiko sosiaalityöntekijä mielestäsi riittävästi Perhekotia lapsen sijoitusvaiheessa?
- 3) Jos ei niin, niin kuinka asiaa voisi mielestäsi parantaa?

Dokumentointi lapsen hoito- ja kasvatussuunnitelman toteutuksesta

- 1) Toteutuuko lapsen hoito- ja kasvatussuunnitelman dokumentointi mielestäsi riittävästi?
- 2) Oletteko riittävästi yhteyksissä sosiaalityöntekijään hoito- ja kasvatussuunnitelman toteutumisessa?
- 3) Pitäisikö yhteistyötä mielestäsi lisätä/vähentää?

Oma ohjaaja vs. lapsi/nuori

- 1) Kuunteletko mielestäsi nuorta tarpeeksi?
- 2) Huomioidaanko nuorta tarpeeksi omissa asioissaan?
- 3) Tietävätkö kaikki työntekijät uuden lapsen hoito- ja kasvatussuunnitelmasta?
- 4) Kuinka paljon oma työmotivaatiosi vaikuttaa lapsen/nuoren suhteeseen?
- 5) Onko työntekijöillä tarpeeksi aikaa olla oma ohjattavan nuoren kanssa?

Henkilökohtaiset työkokemukset

- 1) Minkälaiseksi koet oma ohjaajan työn?
- 2) Minkälaiset arvot ja kasvatuseriaatteet koet tärkeäksi?
- 3) Noudatanko perhekodin työmenetelmiä ja olisiko niissä mielestäsi kehitettävää?
- 4) Kuinka koulutuksesi tukee oma ohjaajan työtä?

Sosiaali- ja terveysala

Tässä opinnäytetyössä käsitellään huostaanotetun hoito- ja kasvatussuunnitelmaa Perhekoti Pallossa. Selvityksen tekijänä toimii sosiaalialan opiskelija Ville Muttonen.

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää pystyvätkö perhekodin työntekijät noudattamaan huostaanotetulle lapselle suunniteltua hoito- ja kasvatussuunnitelmaa ja kuinka se toteutuu. Opinnäytetyön tavoitteena on antaa tietoa perhekodin johtajille työntekijöiden kokemuksista. Tutkimuksen tekijät kehittävät samalla myös omaa osaamistaan.

Opinnäytetyö toteutetaan yksilöhaastatteluilla, missä kysymykset on luokiteltu neljään eri teemaan. Ajallisesti työssä menee 1.3.2014 – 31.12.2014. Haastatteluvaiheeseen valitut työntekijät on valittu sukupuolen ja työkokemuksen perusteella.

Perhekodilla on oikeus vetäytyä opinnäytetyöstä, mikäli he kokevat aiheen liian henkilökohtaiseksi. Tutkimuksen tietoja tullaan käsittelemään luottamuksellisesti ja niitä ei luovuteta kolmannelle osapuolelle. Työssä ei mainita kenenkään nimiä tai muita henkilökohtaisia tietoja. Aineisto hävitetään tutkimuksen jälkeen, mutta valmis opinnäytetyö tullaan julkaisemaan theseus tietokannassa.

Perhekoti voi hyödyntää tutkimuksen tuloksia, esimerkiksi uuden työntekijän perehdyttämiseen sekä vanhojen työntekijöiden ammatillisessa kasvussa.

Lisätietoja voi tarvittaessa kysellä opinnäytetyöntekijältä Ville Muttoselta

Ville Muttonen

ville.muttonen@student.saimia.fi

Liite 3. Suostumuslomake

Sosiaali- ja terveysala

Suostumus

Huostaanotetun lapsen asiakassuunnitelma Perhekoti Pallossa

Ville Muttonen

Olen saanut riittävästi tietoa kyseisestä opinnäytetyöstä ja olen ymmärtänyt saamani tiedon. Minulla on ollut mahdollisuus esittää kysymyksiä ja olen saanut kysymyksiini riittävät vastaukset. Tiedän, että minulla on mahdollisuus keskeyttää osallistumiseni missä tahansa vaiheessa ilman että se vaikuttaa saamaani hoitoon tai kuntoutukseen. Suostun vapaaehtoisesti osallistumaan tähän opinnäytetyöhön liittyvään tutkimukseen.

Aika ja paikka

Työntekijä

---

opiskelijat